

کشاورزی

در این گزارش ضمن بررسی وضعیت تولید پسته در ایران و جهان موقعیت بازار نیز مورد بررسی قرار می‌گیرد.

مروری بر کشت اولیه پسته در ایران

شناخت اولیه انسان از پسته پس از ملاحظه درخت خودروی آن صورت گرفت.

بر اساس مستندات تاریخی وجود چنین محدودگی گیاهی در قلمرو فرهنگی ایران مشاهده شد که در پارت و خراسان قرار داشته است. کاشت نخستین درختان پسته در نواحی غربی ایالت پارت در سرحد نواحی گرگان و کومش در حدود ناحیه جاجرم تا سبزوار انجام شد و تا قاین رواج یافت. پسته کاری در سایر نقاط پسته خیز ایران و دیگر نواحی جهان بعد از ظهور اسلام عملی شده و عنصر مسلمان ایرانی نقش اساسی در کاشت آن داشته است. جریان انتقال درختان پسته بس عجیب و با ماجراهای مبارزاتی علیه امویان، عباسیان و سلاطین ناحیه‌ای مرتبط است به طوری که می‌توان رد پای ایرانیان بویژه عنصر شیعیان را در فاصله قرن اول تا اواخر قرن چهارم هجری در مناطق پسته خیز خراسان و قم تا سواحل مدیترانه‌ای شام یا تونس و سیسیل پیگیری کرد.

در قرن پنجم، فعالیت یک جریان شیعی دیگر بین ایران و مناطق سواحل مدیترانه تجدید و مقارن با آن کشت درختان پسته در نواحی قزوین در افغان آغاز شد. بعدها کاشت درختان پسته در نواحی کاشان، نطنز، اردستان، نائین، یزد، سیرجان، کرمان، نواحی زرنند و سپس شهر بایک و زنجان معمول گردید.

مناطق کشت پسته جهان

امروز کاشت و پرورش درختان پسته در مناطق مختلفی از جهان توسعه پیدا کرده است. در قاره آسیا به غیر از مناطق رویش طبیعی و پرورش درختان پسته در ایران در کشورهایمانند سوریه، ترکیه، اردن، قبرس، لبنان و فلسطین پرورش درختان پسته معمول می‌باشد. در قاره اروپا کشورهای یونان، ایتالیا و فرانسه دارای باغهای پسته هستند و در استرالیا نیز کوششهایی از ۳۰ سال پیش در این زمینه به عمل آمده است.

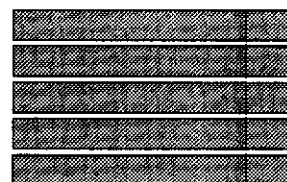
در قاره آمریکا نیز توسعه باغهای پسته به صورت فزاینده‌ای طی ۱۵ سال اخیر (از سال ۱۳۵۷ تا ۱۳۷۲) رواج گرفته و می‌رود تا این کشور از نظر میزان تولید به پای ایران که عمده‌ترین و بی‌رقیب‌ترین تولیدکننده در تمام اعصار و قرون بوده درآید.

تولید پسته در آمریکا

باغهای پسته ایالت کالیفرنای آمریکا در سال ۱۳۷۲ به حدود ۳۶ هزار هکتار رسید و میزان پسته محصول این کشور بیشتر از ۶۹ هزار تن برآورد گردید. میزان تولید پسته در سال ۱۳۵۸ کمتر از ۵۰۰ تن و مجموعه باغات پسته حدود ۶۰۰ هکتار بوده است.

یک کارشناس آمریکایی می‌گوید قشر متوسط این کشور هنوز با محصول پسته آشنائی پیدا نکرده است و مصرف آن در آمریکا به طور متوسط در سال ۱۹۸۴ به ۹۰ گرم رسیده.

این کشور در طول ۹۱ سال جمعاً تا پایان سال ۱۳۵۸ حدود ۱۰۴ هزار تن پسته از ایران خریداری کرد در حالی که طی همین مدت صادرات پسته ایران به ۸۰ کشور جهان ۲۲۱ هزار تن بوده است. بنابراین آمریکا در طول تاریخ بازرگانی خود با ایران ۴۸ درصد کل پسته صادراتی ما را به خود اختصاص داده است.

از: جواد صالحی

پسته

دومین منبع درآمد ارزی غیر نفتی

عضو جامعه اروپا، جنوب شرقی آسیا، آمریکا و ژاپن هواداران زیادی دارد و به عنوان یک ماده غذایی سالم و مغذی شناخته شده است.

در ایران نیز پسته پس از فرش دستباف دومین کالای عمده غیر نفتی صادراتی کشورما بشمار می‌رود. این در حالی است که تقریباً ۶۰ نوع پسته در ایران تولید می‌شود که از نظر کیفیت و طعم بهترین نوع در جهان است. در سالهای اخیر صدور پسته به خارج از کشور بیشتر شده و تلاش برای افزایش سطح زیرکشت در جریان می‌باشد که این امر اثرات مثبتی در رشد تولید و صادرات این محصول داشته است.

مقدمه

در حالی که مصرف پسته به عنوان یکی از تنقلات لذیذ در میان خانواده‌های ایرانی روزه روز تقلیل می‌یابد اما مصرف آن در جهان در حال افزایش است. در کشورهای اروپائی و آمریکا پسته به عنوان تنقلات مصرف نمی‌شود بلکه به خاطر داشتن ارزش غذایی فراوان مصرف آن مورد تبلیغ قرار گرفته و بر میزان مصرف آن روز به روز افزوده می‌شود. امروزه پسته در بسیاری از کشورهای جهان شناخته شده است. در کشورهای

تولید جهانی پسته

ایران، آمریکا، ترکیه، سوریه، لبنان و ایتالیا بزرگترین تولیدکنندگان پسته در جهان هستند، که کشورهای ایران، آمریکا و ترکیه هر یک به ترتیب ۱۲٫۵۵ درصد تولید جهانی پسته را در اختیار دارند. تولید جهانی پسته از ۵۷ هزار تن در سال ۱۳۵۵ به ۱۴۳ هزار تن در سال ۱۳۶۵ رسید که نمایانگر رشد ۱۵۰ درصدی در یک دهه است.

آمار نشان می‌دهد که تولید پسته در سال ۱۳۶۹ به ۲۰۰ هزار تن، در سال ۱۳۷۰ به ۱۹۰ هزار تن و در سال ۱۳۷۱ به ۲۲۷ هزار تن رسید. به این ترتیب تولید جهانی پسته در فاصله سالهای ۱۳۵۵ تا ۱۳۷۱ تقریباً ۴ برابر شده است. سطح باغهای پسته در ایران براساس آمارهای جهانی در سال ۱۳۶۹ حدود ۱۲۰ هزار هکتار تخمین زده شد که از این میزان حدود ۳۵ درصد درختان تازه کشت شده و به مرحله بهره‌دهی نرسیده‌اند.

براساس همین آمار سطح باغهای پسته در آمریکا ۲۵ هزار هکتار می‌باشد که ۲۲ درصد درختان آن هنوز به بهره‌دهی نرسیده‌اند.

در سمپوزیوم بین‌المللی پسته که اوایل مهرماه سال گذشته (۱۳۷۳) در آدانا واقع در جنوب ترکیه برگزار گردید تولید پسته ایران سالانه حدود ۲۰۰ هزار تن، آمریکا ۸۰ هزار تن و ترکیه ۴۰ هزار تن اعلام شد. از سوی دیگر وزارت کشاورزی آمریکا میزان تولید پسته ایران را در سال ۷۲ بالغ بر ۱۲۰ هزار تن، آمریکا را ۵۷/۵۰۰ تن، ترکیه را ۲۴ هزار تن، سوریه را ۲۳ هزار تن، یونان را ۴۱ هزار و ۳۰۰ تن و ایتالیا را ۵۰۰ تن تخمین زد. در صورتی که ارقام واقعی تقریباً بیش از پرآورد وزارتخانه کشاورزی آمریکا می‌باشد.

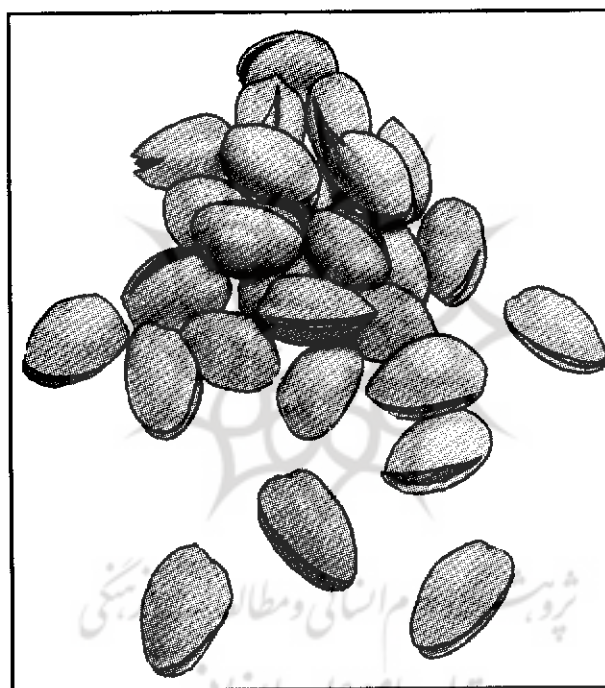
باید توجه داشت که درخت پسته بطور متناوب یکسال پر محصول و یک سال کم محصول است به همین دلیل تغییرات

میزان تولید برای هر یک از تولیدکنندگان بسیار زیاد می‌باشد در عین حال چون زمان تناوب محصول در کشورهای مختلف باهم متفاوت است کل تولید جهانی پسته نوسانات زیادی را نشان نمی‌دهد.

تجارت پسته

باتیلیغات وسیعی که درباره ارزش غذایی پسته در سطح جهانی صورت می‌گیرد مصرف تمام آن روز به روز افزایش می‌یابد و تجارت پسته وسعت پیدا

۱۳۶۹ و ۱۳۷۰ به حدود ۴۴ میلیون دلار رسید. با وجود ارزش غذایی و طعم خوشمزه پسته مصرف آن به شدت تحت تاثیر قیمت آن قرار دارد. برای مثال در آمریکا با افزایش قیمت هر پوند پسته از ۱/۰۸ دلار در سال ۱۳۶۹ به ۱/۳۳ دلار در سال ۱۳۷۰ مصرف آن از ۶۰ هزار تن به ۴۰ هزار تن در همین مدت کاهش یافت. در ایران با افزایش قیمت پسته در سالهای اخیر مصرف آن به سرعت کاهش یافت و در حال حاضر بیش از ۲۰ درصد پسته

می‌کند مصرف سالانه پسته در آمریکا تقریباً ۴۰ هزار تن، جامعه اقتصادی اروپا بیش از ۵۰ هزار تن، خاورمیانه ۴۵ هزار تن و خاور دور بیش از ۲۰ هزار تن تخمین زده می‌شود که بازارهای مهم پسته می‌باشند. مصرف پسته با قیمت آن رابطه دارد هر چقدر قیمت پسته در بازار جهانی کاهش می‌یابد مصرف آن بیشتر می‌شود. تولید و مصرف سالانه پسته در جهان تقریباً باهم برابرند. ارزش تجارت جهانی پسته در سالهای

کشور در داخل مصرف و بقیه صادر می‌شود.

در ترکیه و سوریه نیز تقریباً تمام تولید داخلی پسته مصرف می‌شود. تجارت پسته در جهان در سال ۱۳۷۰ با ۳۶/۵ درصد افزایش نسبت به سال ۱۳۶۹ به ۹۷۴۵۰ تن رسید که از این میزان ۸۵/۳ درصد وارد بازار جامعه اروپا شد. آلمان بزرگترین واردکننده پسته در بین کشورهای عضو جامعه اروپا بود و ۳۹/۱۲۵ تن پسته وارد کرد. این کشور به تنهایی

۴۰ درصد واردات پسته جهان را داشت. واردکنندگان پسته به جز کانادا و عربستان غالباً کشورهای اروپایی هستند.

تشکیل شرکت تعاونی تولیدکنندگان پسته رفسنجان

پسته ایران با توجه به وضعیت کنونی پس از نفت جایگاه ویژه‌ای در صادرات کشور پیدا کرده است و در این راستا سازمانی نیرومند مورد نیاز بود تا قادر باشد جایگاه والای پسته ایران را متناسب با تقاضاهای فزاینده جهانی همچنان ارتقاء بخشد.

در این زمینه زمین شرکت تعاونی تولیدکنندگان پسته رفسنجان در سال ۱۳۴۷ با ۲۰۰ نفر عضو موجودیت یافت و به برکت پیروزی انقلاب اسلامی در فاصله سالهای ۱۳۵۸ تا ۱۳۷۳ اعضای آن شرکت به ۵۵ هزار نفر رسید و به بهترین شکل تجدید سازمان یافت. این شرکت با بسیج گسترده کشاورزان و ترغیب آنان به تمرکز هر چه بیشتر فرآورده‌های خود و یادربیش گرفتن سیاستهایی که نفع کشاورزان زحمتکش پسته کار را در برداشته باشد و نیز بمنظور محدود کردن دست واسطه‌ها در بازارهای داخلی و خارجی موفق شد موقعیت پسته ایران را در سطح جهان تثبیت و تقویت کند و امکانات لازم برای ایجاد روزافزون باغهای پسته و نیز بهبود کمی و کیفی این فرآورده حیاتی را برای اقتصاد فراهم آورد. شرکت تعاونی پسته رفسنجان با وجود آن که در دوران جنگ تحمیلی با فشارهای زیادی مواجه بود ولی موفق شد تا با تلاش زیاد مقدار چشمگیری ارز وارد کشور کند و آن را در اختیار تعدادی از سازمانها و نهادهای دولتی برای اجرای پروژه‌های آبادانی استانهای محروم، کارخانه‌ها و صنایع کشور قرار دهد.

در عین حال شرکت موفق شد با تأسیس انبارهای مناسب و مدرن و به کار گرفتن ماشین آلات جدید کشاورزی و بهره‌گیری از سیستمهای پیشرفته کامپیوتری و ایجاد آزمایشگاه مجهز و نیز فراهم آوردن دیگر امکانات لازم در زمینه‌های کاشت، داشت و برداشت و تجارت سطح زندگی پسته کاران منطقه و عمران و آبادانی حومه رفسنجان را توسعه داده و تحول چشمگیری ایجاد کند.

نخستین آگهی تبلیغاتی

نخستین آگهی تبلیغاتی و نخستین نشریه پسته ایران در سال ۱۳۱۴ شمسی از سوی یکی از صادرکنندگان پسته ایران و به زبان انگلیسی در یک کشور اروپایی انجام شد.

این شخص پسته‌های رفسنجان را در کاغذهای زرورق کوچک به عنوان نمونه تجارتی در فروشگاههای بزرگ مواد خوراکی اروپا توزیع کرد.

در سال ۱۳۳۱ نیز برای نخستین بار رساله‌ای تحت عنوان مشخصات و استانداردهای رسمی پسته ایران توسط موسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران انتشار یافت. در این نشریه توصیه‌های مفیدی در باب درجه‌بندی و بسته بندی صادراتی به عمل آمد که بعدها در مندرجات آن تجدید نظر شد.

پیشینه نامگذاری ارقام پسته

امروز در بازار تجارت منطقه‌ای پسته و در بین باغداران نواحی مختلف ایران نام چندین رقم پسته شهرت دارد. برخی از این ارقام حیطة شهرتشان فراتر از مناطق پسته خیز می‌باشد بطوری که کمتر کسی نام پسته بادامی، فندقی، کله قوچی و

ممتاز را نشنیده باشد.

پیشینه نامگذاری ارقام پسته در حال حاضر از ۶۰ رقم تجاوز می‌کند و به این ترتیب ارقام برتر در نواحی مختلف با توجه به ریز و درشتی، کیفیت، مغز، شباهت دانه‌های ارقام عموماً به نام باغبانان و صاحبان پسته جدید و نیز از اسامی پدیده‌های طبیعی و غیر آن استفاده شده است. اهم این ارقام که امروز غالباً از میان رفته‌اند برحسب تقدم تاریخی از این قرار است: پسته قمی، سمنانی، قزوین، کرمان، گرگانی، سبزواری، سیرجان، راور، ریاطی، رفسنجان، اردکان، یزد، اصفهان و خاش، همچنین پسته رحیم آبادی، کریم آبادی، دولاب فوشجی، نخشی، سمرقندی، باخوری و غیره. بطور کلی نامهای ارقام پسته که تا حدودی کیفیت و مرغوبیت آنها را مشخص می‌کند شامل پسته ممتاز، تجارتی، شاه‌پسند و بقالی می‌باشد.

پسته ایران در آینه زمان

به یاری کشاورزان و برنامهریزی دست اندرکاران، تولید انواع محصولات زراعی و باغبانی ایران در سالهای اخیر رشد قابل توجهی داشته است.

در زمینه تولید پسته نیز با استفاده از تکنولوژی پیشرفته آبیاری، مبارزه با بیماریهای درختان از نظر قارچها و آفات نباتی در حال حاضر حدود ۶۰ نوع ارقام پسته در ایران کشت می‌شود که تولید آن نزدیک به ۴۰۰ هزار تن در سال است. ارقام پسته ایران از تنوع چشمگیری برخوردار است برخی از آنها دارای جلوه زیبایی خاصی هستند. اقلام دیگر جلا و شفافیت دارند و بعضی دیگر دارای رنگ سفید و کرم و پوست نازک می‌باشند.

بر اساس آمار اعلام شده در سال ۱۳۷۳ در ایران ۲۶۱۴۶۲ هکتار باغ پسته وجود

داشته که ۱۸۹۱۳۷ هکتار بارور و ۷۲۲۷۲ هکتار نهال بوده است. کرمان خصوصاً رفسنجان یکی از مهمترین مناطق کشت پسته ایران است که دارای ۲۰۷۲۹۵ هکتار باغ پسته می‌باشد. تولید پسته کشور حدود ۱۵۰ هزار تن است. براساس آمار و برنامهریزیهای انجام شده انتظار می‌رود تولید پسته ایران از حدود ۱۵۰ هزار تن کنونی ۲۷۵ هزار تن در سال ۱۳۷۷ افزایش یابد و سطح زیر کشت نیز در این مدت به ۳۰۰ هزار هکتار برسد. براساس آمار گمرکی، ایران در سال ۱۳۷۲ جمعاً ۱۱۵ هزار تن پسته و مغز پسته به ارزش ۶۹۴۷۸۱ میلیون ریال به کشورهای جهان صادر کرد که ۹ درصد ارزش کل صادرات غیر نفتی ایران بود. در سال ۱۳۷۳ نیز ۱۰۶۵۵۶ تن پسته به ارزش ۶۶۹۰۲۶ میلیون ریال صادر شد. براساس این آمار رقم صادرات پسته ایران در سال ۱۳۷۳ نسبت به سال ۱۳۷۲ از نظر وزن ۸ درصد و از لحاظ ارزش ۴۵ درصد کاهش داشت.

در سال ۱۳۷۱ نیز جمعاً بیش از ۱۰۴ هزار تن پسته به سراسر جهان صادر گردید. پیش‌بینی می‌شود در سال جاری نیز ۱۲۰ هزار تن و در پایان برنامه پنجساله دوم با توجه به بالا بودن راندمان تولید در هکتار کیفیت و بسته بندی، رعایت بهداشت، بازاریابی و تبلیغات به طور متوسط سالیانه ۱۰ هزار تن پسته بیشتر تولید شده و به همین نسبت صادر شود.

خواص پسته

انسان از قدیم الایام از میوه پسته، هسته و همچنین برگ، ساقه، ریشه و صمغ آن استفاده می‌برده و به شناختن آنها تمایل داشته است.

مغز پسته به عنوان یکی از خوراکیهای مطبوع، مفید و نیروبخش از زمانهای دور مورد استفاده انسان قرار گرفته و بعدها در ترکیب خوراکیها وارد شده است. علاوه بر این، رنگ سبز و تیره و زیبای مغز پسته

زینت بخش انواع شیرینی و خوراکیهای گرم و سرد می‌باشد.

خواص گیاه درمانی و طبی اندامهای مختلف درخت پسته و بویژه میوه آن مورد توجه حکمای قدیم بوده و در نوشته‌های آنان مغز پسته برای تقویت عمومی بدن تجویز شده و در ترکیبات دارویی و درمانی به عنوان ماده خون و محرک نیروهای فعال بدن معرفی شده است.

بگفته کارشناسان مواد غذایی ۱۰۰ گرم پسته دارای ۶۰۰ کالری انرژی ۲۰ تا ۲۳ درصد پروتئین، ۲/۵ تا ۳/۵ درصد مواد معدنی از جمله پتاسیم، کلسیم، منگنز، آهن، فسفر و ویتامین‌های ب۱، ب۲، ب۱۲ و بی۱۲ می‌باشد. چربی پسته برحسب نوع آن بین ۴۰ تا ۴۵ درصد برای پسته ایران و ۳۰ تا ۳۵ درصد برای پسته کالیفرنیا می‌باشد.

مراکز تولید پسته ایران

در شهر رفسنجان ۹۸۲۰۰ هکتار باغ پسته وجود دارد که از این رقم ۸۸۲۰۰ هکتار باغهای بارور می‌باشند. عملکرد پسته به طور متوسط ۱۲۰۰ کیلو در هکتار است در سالهای باروری حدود ۱۰۷ هزار تن پسته از باغهای این شهر برداشت می‌شود. بهترین انواع پسته رفسنجان فندقی، بادامی، ممتاز و کله قوچی است. در حال حاضر ۴۵ نوع درخت پسته در نوع کلسیون وابسته به موسسه پسته رفسنجان جمع‌آوری شده است.

در استان یزد نیز پسته برداشت می‌شود. پسته این استان زودتر از باغات استان کرمان به ثمر می‌رسد سطح باغهای پسته در استان یزد ۸۵ هزار هکتار است در سال ۱۳۷۳ به علت کاهش نزولات آسمانی در این استان محصول پسته حدود ۲۰ تا ۳۰ درصد کمتر از سال ماقبل آن برداشت شد و میزان تولید به ۱۰ هزار تن رسید. عمده محصول پسته استان یزد در شهرستان‌های اردکان، میبد، بافق، مهریز، تفت و یزد می‌باشد.

علاوه بر این، از اوایل دهه ۱۳۶۰ کشت پسته در مناطق مستعد از جمله کرمان و استانهای اصفهان، یزد، خراسان، سمنان، سیستان و بلوچستان، فارس، مرکزی و قزوین آغاز شد. واریته سهم پسته در استان کرمان فندقی (کله قوچی) ۶۰ درصد کل کشت، اوحدی ۲۰ تا ۲۵ درصد، اکبری و سایر واریته‌ها ۱۵ تا ۲۰ درصد کشت. واریته استان سمنان فندقی درشت، شاه پسند و در قزوین بادامی و تجارتمی می‌باشند.

در سال زراعی ۶۱-۱۳۶۰ سطح کشور ۲۰۴۱۶ هکتار از اراضی مستعد زیر کشت پسته رفت. در این سال سطح باغهای بارور پسته ایران در ده استان مستعد ۱۰۱ هزار و ۵۰۰ هکتار بود که از این باغها نزدیک به ۸۴ هزار تن پسته برداشت شد. صادرات پسته ایران در همین سال ۱۳۸۲ تن اعلام شد. سطح باغهای پسته در سال ۱۳۶۴ به بیش از ۱۲۵ هزار هکتار رسید که دارای ۵۰ میلیون اصله درخت پسته بود و ۸۰ درصد این درختان بارور بودند.

درختان پسته از گیاهان دیرزیست هستند چنانچه در قزوین درختانی با عمر بیش از ۲۰۰ سال و در دامغان با عمر بیش از ۱۸۰ سال نیز یافت می‌شوند.

در این دوشهر باغهای پسته‌ای وجود دارند که شاید سالها آبیاری نشده اما حیات این درختان هنوز ادامه دارد اگرچه در اثر عدم آبیاری کمیت و کیفیت محصول آنها لطمه دیده است.

صادرات پسته ایران به سال ۱۳۰۷ برمی‌گردد. در این سال ایران دوتن پسته صادر کرد.

پسته آب خندان شده

سودجویی تعدادی از تولیدکنندگان ابداع روشی تازه، سریع و کم هزینه برای خندان کردن پسته لطمه‌های زیادی به شهرت و مطلوبیت پسته ایرانی زده است.

روش (آب خندان) کردن که از چند سال پیش در ایران رایج شده در درون پسته‌ها قارچی به نام (افلاتوکسین) را رشد می‌دهد که در نتیجه پسته طعم بسیار زننده‌ای پیدا می‌کند. معمولاً ۲۰ تا ۳۰ درصد پسته‌ای که از درخت چیده می‌شود دهن بسته است هنگام جداسازی پسته‌ها در دستگاه‌های محلی پسته دهن بسته را کنار می‌گذارند و سپس به طرق مختلف آن را خندان می‌کنند.

گاهی پسته‌های دهان بسته را با وسایل مکانیکی مثل چکش و تیشه خندان می‌کند و در مواقعی پسته‌های دهان بسته را به کلی پوست می‌گیرند و به عنوان مغز پسته می‌فروشند یا صادر می‌کنند. برای این کار دستگاه مخصوصی وجود دارد. راه دیگر که در سالهای اخیر رایج شده و لطمه‌هایی هم به صادرات این محصول زده شیوه آب خندان کردن است. در این شیوه پسته‌ها را ابتدا در ظروف آب سرد می‌ریزند که پوست پسته در اثر سرما جمع می‌شود سپس در همین حالت سرد شده پسته را در مقابل آفتاب یا هوای گرم دمیده شده به وسیله مشعل شوقاژ می‌گذارند. اختلاف دمای هوا باعث می‌شود که پوست پسته‌ها بشکند و پسته خندان شود.

یکی از کارشناسان صدور پسته ایران می‌گوید این روش نتایج خوبی ندارد زیرا موجب رشد قارچی در درون پسته می‌شود که این میوه چرب را فاسد و مسموم می‌کند. در عین حال، پوست برخی پسته‌ها در عین بی منفذ بودن ظاهری ممکن است سوراخ‌های سوزنی داشته باشد که موقع خیس خوردن، آب از این سوراخ‌ها به داخل پسته نفوذ می‌کند. پس از خندان شدن همین نم باعث رشد نوعی قارچ به نام افلاتوکسین در درون پسته می‌شود. صادرکنندگان پسته با کمک وزارت کشاورزی سعی دارند از ادامه روش آب خندان کردن سودجویان جلوگیری کنند. به علاوه از موسسه استاندارد

خواسته شده است که برای این نوع پسته‌ها گواهی صدور صادر نکند.

در سالهای اخیر تنها حدود ۲ هزار تن پسته با این روش خندان شده ولی چون این پسته با پسته‌های مرغوب دیگر مخلوط می‌شود برای مصرف‌کننده قابل شناسایی نیست و به این ترتیب باطعم و مزه زننده این پسته‌ها هم لطف و نیکنوی پسته ایران از یاد برده می‌شود و ضایع می‌گردد.

در داخل کشور نیز روش آب خندان کردن موجب ناراضیاتی مصرف‌کنندگان شده و خشکی بار فروشان نسبت به ادامه و گسترش این رویه ابراز نگرانی می‌کنند. آنها می‌گویند: مشتریان فکر می‌کنند ما پسته‌های مانده و فاسد شده را عرضه می‌کنیم در حالی که مغازه‌داران این پسته‌ها را مخلوط با پسته‌های بدون عیب خریداری می‌کنند و سپس به مشتری عرضه می‌کنند. بنابراین دستگاههای ذریبط باید جداً با این سودجویی‌ها مقابله کنند. در حال حاضر هر کیلو پسته در داخل با توجه به مرغوبیت از ۱۲ هزار ریال تا ۳۰ هزار ریال عرضه می‌شود.

تحصیل ۴۸۰ هزار تن

خوراک دام از ضایعات محصول پسته

یکی از مسئولان جهاد سازندگی می‌گوید سالانه حدود ۲۴۰ هزار تن دانه پسته در کشور تولید می‌شود که می‌توان با استفاده از شاخه و برگهای نازک و پوست نرم آن ۴۸۰ هزار تن خوراک دام تولید و به مصرف رساند.

قرآورده مورد نظر شامل مخلوطی از پوست نرم رویی و برگهای نازک محصول پسته است که همه ساله به طور اجتناب ناپذیری تولید و به صورت ضایعات دورریخته می‌شود. بگفته وی غلظت مواد مغذی موجود در مجموعه این

مواد در مقایسه با سیلوی ذرت همواره بالاتر و مفیدتر است بطوری که درصد پروتئین خام ۲/۳ درصد و چربی آن یک درصد بیشتر از سیلوی ذرت است. بر اساس برنامه ریزی به عمل آمده قرار است تا پایان برنامه دوم توسعه تولید پسته سالانه از ۲۴۰ هزار تن به ۳۵۵ هزار تن افزایش یابد که می‌توان از ضایعات آن حدود ۷۰۰ هزار تن خوراک دام تولید و به مصرف دام رساند.

صادرات پسته

بگفته مهندس قائدی، معاون برنامه ریزی استانداری کرمان و بر اساس آمارهای موجود در چند سال اخیر، سالانه بیش از ۱۰۰ هزار تن پسته از کشور صادر شده که ارزش آن حدود ۳۵۰ میلیون دلار است. سهم صادرات استان کرمان ۷۵ هزار تن می‌باشد. وی گفت سطح زیر کشت این محصول در استان کرمان از مرز ۲۰۰ هزار هکتار گذشته است. وی گفت با توجه به افزایش تولید تا پایان برنامه دوم ارزش صادرات پسته به ۵۰۰ میلیون دلار خواهد رسید.

این مقام افزود به منظور افزایش عملکرد در واحد سطح با هماهنگی وزارت کشاورزی سال گذشته مرکز تحقیقات ملی پسته در شهرستان رفسنجان راه‌اندازی شد. معاون استانداری کرمان همچنین گفت عملیات برداشت و بسته‌بندی محصول پسته در این منطقه به صورت مکانیزه و با ابزاری که ساخته متخصصان داخلی است انجام می‌شود. وی گفت سال گذشته از محل صادرات ۱۰۷ هزار تن پسته و مغز پسته ۶۶۹ میلیارد ریال کسب شد.

صادرات پسته به ژاپن

مبادلات تجاری ایران و ژاپن در سال ۱۹۹۴ به سه میلیارد و ۷۰۰ میلیون دلار رسید که سهم عمده صادرات ایران کالاهای غیر نفتی بود. در این زمینه سهم صادرات ایران ۹۱۰ میلیون دلار اعلام

گردید.

براساس گزارش مقامات ژاپنی در سال گذشته جمعا ۲۵ میلیون دلار پسته ایران به این کشور صادر شد که نسبت به سال ۱۹۹۳ بیش از یک میلیون دلار افزایش داشت. ایران به عنوان نخستین کشور صادرکننده پسته به ژاپن ۸۲/۳ درصد از سهم بازار پسته ژاپن را در اختیار دارد و آمریکا پادراختیار داشتن ۱۵/۴ درصد و ایتالیا ۱/۷ درصد بعد از ایران قرار دارند.

رقبای پسته ایران

پسته از محصولاتی است که در سطح تجاری در کشورهای محدودی تولید می‌شود. ایران از دیرباز عمده‌ترین تولیدکننده پسته در جهان بوده است. پسته نسبت به سایر انواع خشکبار محصولی جدید در بازار جهانی تلقی می‌شود و در واقع از یک بازار اشباع نشده برخوردار است که روز به روز بر تعداد متقاضیان آن به لحاظ ارزش غذایی فراوانش افزوده می‌شود تولید پسته در جهان تنها در سالهای ۸۴-۱۹۸۰ معادل ۱۳۳ درصد افزایش یافت. در میان کشورهای عمده تولید کننده پسته ایران به لحاظ حجم بالای تولید و روند مستمر در افزایش حضور در بازارهای بین‌المللی موقعیت خاصی دارد و به لحاظ کیفیت و مرغوبیت این محصول از طرفداران زیادی درگوشه و کنار جهان برخوردار است ضمن آن که بیش از ۶۰ درصد بازار جهانی پسته در اختیار ایران می‌باشد.

با توجه به این که برخی از رقبای پسته ایران مانند یونان از موقعیت خاصی برخوردارند با این حال بخش عمده پسته صادراتی ایران روانه جامعه اروپا و به خصوص آلمان می‌شود و این تنها به لحاظ کیفیت و مرغوبیت و طعم لذیذ پسته ایران است. در ایتالیا تنها درج‌زیره سیسیل پسته برداشت می‌شود و عمدتاً در بازار داخلی مصرف می‌گردد. در افغانستان نیز درختان پسته به صورت

دیم وجود دارد اما محصول آنها ریز و نامرغوب است.

ایالات متحده آمریکا نیز که عمده‌ترین واردکننده پسته ایران طی ۸۰ سال اخیر بوده کوششهایی جهت تولید پسته آغاز کرده و زمینه ایجاد توسعه باغهای پسته را در ایالت کالیفرنیا فراهم آورده است. این کشور خصوصاً پس از پیروزی انقلاب به توسعه باغهای خود همت گماشته بطوری که در مدت کوتاهی از تمامی کشورهای تولیدکننده پسته به جزء ایران پیشی گرفته و به صورت رقیبی نیرومند برای کشور ما درآمده است.

در این زمینه آمریکا امکانات سرمایه‌ای، تخصصی، علمی و فنی خود را در جهت بهبود بخشیدن کیفیت و افزایش محصول تجهیز کرده تا در تمام زمینه‌ها با ایران رقابت کند.

افزون بر این، بعد از قطع روابط سیاسی و اقتصادی ایران با آمریکا و با قطع صدور پسته ایران به این کشور بنظر می‌رسد این کشور دو اقدام منفی علیه بازار جهانی پسته ایران اعمال کرده است: تبلیغ الوده بودن پسته ایران به سم افلاتوکسین تا به این وسیله مشتریان قدیمی و پورو باقرص پسته ایران را نگران کند ضمن آن متقابلاً آنها را به خرید پسته آمریکا که از نظر بسته‌بندی بازار پسند است ترغیب کند. آمریکا همچنین پسته ایران را به طور غیرمستقیم از ایران و با واسطه توسط بازرگانان و شرکتهای آمریکایی از شیخ‌نشینها ویا آلمان غربی خریداری و آن را بانام پسته کالیفرنیا به مشتریان و خریداران قدیمی پسته در کشور خود و اروپا عرضه می‌کند این کشور قصد دارد به این ترتیب توجه مشتریان یکصد ساله ایران را به پسته کالیفرنیا معطوف کند و ما را در تنگنا قرار دهد. در این راستا آمریکا به دلیل برقراری بیش از ۳۰۰ درصد تعرفه گمرکی بر روی واردات پسته ایران که در نیمه دوم سال ۱۹۸۶ به مرحله اجرا درآمد از واردات مستقیم پسته ایران به بازارهای این

کشور جلوگیری کرده است.

نگاهی به صادرات غیرقانونی خشکبار

پس از پیروزی انقلاب اسلامی با توجه به محدودیت متخذ و جلوگیری از خروج بی‌رویه ارز و پیمان ارزی از صادرات کالا و عدم تحرک صادرات کالا از کانالهای قانونی به دلیل افزایش قیمت‌های داخلی، قاچاق کالاهای قابل تبدیل به ارز از ایران روبه افزایش نهاد.

در میان صادرات غیرنفتی صدور فرش قاچاق از ابعاد وسیعتری برخوردار بود ولی بتدریج به لحاظ افزایش تفاوت بین نرخ رسمی ارز و نرخ آزاد اقلام مختلفی از خشکبار خصوصاً پسته راه خود رایسوی خروج غیرقانونی از مرزهای جنوبی و جنوب شرقی باز کردند. خروج حجم قاچاق خشکبار به بازار شیخ‌نشینها خصوصاً حوی بیامدهائی داشت که اهم آن عبارتند از:

ورود خشکبار غیراستاندار به بازارهای خارجی و ایجاد جوعدم اطمینان نسبت به کیفیت کالاها و بسته بندی موجب شد تا بخش زیادی از درآمدهای ارزی کشور از طریق قاچاق از بین برود و در این زمینه منافع حاصل از فروش ارز بدست آمده در بازار آزاد بیشتر شده و به این ترتیب صدور کالاهای قاچاق با قیمت‌های نازل تری در بازارهای منطقه عرضه گردد. این امر همچنین موجب شد تا عرضه و تقاضای کالا به علت عدم قدرت جذب در این بازارها متزلزل گردد و پسته تولیدی کشور با زیر قیمت بفروش برسد که این امر صادرات رسمی ما را با مشکلاتی مواجه کرد.

موانع صدور پسته ایران به آمریکا

یکی از دست‌اندرکاران پسته می‌گوید صدور پسته ایران به آمریکا با دو مشکل مواجه است. یکی محاصره اقتصادی ایران از سوی این کشور که شامل تمام کالاهای ایرانی می‌شود. مشکل دوم به محصول پسته آمریکا از تباها دارد. آمریکا در چند ساله اخیر به علت تهدید محصول پسته خود از سوی ایران سود بازرگانی قابل توجهی برای پسته کشور ما وضع کرده است. این سود بازرگانی اگر محاصره اقتصادی نیر نباشد مانع عمده در صدور پسته ایران به آمریکا به شمار می‌رود.

پسته ایران در حال حاضر به صورت غیرمستقیم وارد آمریکا می‌شود به این ترتیب که کانادا و یا مکزیک یا کشورهای خاورمیانه پسته خام ایران را می‌خرند، یو می‌دهند و پس از بسته بندی به عنوان پسته همان کشور واسطه به آمریکا می‌فروشند.

وی گفت با ادامه این روش پسته ایران گران‌تر از قیمت حقیقی خود و غیرمستقیم به آمریکا صادر می‌شود و در نتیجه بازار صدور پسته ایران مختل خواهد شد.

